

O‘ZBEK MAQOM SAN’ATI VA ZAMONAVIY ESTRADA MUSIQASI: SINTEZ VA O‘ZARO TA’SIR

Aslanov Sherzodjon Turgunovich

Navoiy davlat universiteti

“Musika ta’limi” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o‘zbek maqom san’ati va zamonaviy estrada musiqasining o‘zaro ta’siri, ularning sintez jarayonlari va bu jarayonning madaniy hamda musiqiy sohalarga ta’siri tahlil qilinadi. Maqolada maqom san’atining zamonaviy estrada musiqasidagi qo‘llanilishi, bu sintezning ijodkorlar va tinglovchilar uchun ahamiyati yoritilgan. Shu bilan birga, maqom san’atining estetik va badiiy xususiyatlarini zamonaviy musiqada saqlab qolish masalalariga e’tibor qaratiladi. Ushbu maqola milliy merosni zamonaviy talqinlarda targ‘ib qilish yo‘llarini o‘rganishga qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *maqom, estrada musiqasi, sintez, milliy meros, zamonaviy talqin, musiqiy madaniyat, ijodiy jarayon.*

Kirish. O‘zbek maqom san’ati asrlar davomida xalqning madaniy merosi sifatida shakllangan va rivojlanib kelgan. Bugungi kunda musiqa sohasida zamonaviy texnologiyalar, yangi janrlar va ijodiy usullar rivojlanar ekan, maqom san’ati ham yangi talqinlarda namoyon bo‘lmoqda. Estrada musiqasi va maqomning uyg‘unlashuvi natijasida nafaqat milliy, balki zamonaviy musiqiy asarlar paydo bo‘lyapti. Ushbu maqolada maqom va estrada musiqasining sintez jarayoni, uning ahamiyati va istiqbollari yoritiladi.

Asosiy qism:

1. Maqom san’ati va estrada musiqasi: tarixiy jihatlar va asoslar

Maqom san’ati o‘zining badiiy murakkabligi va falsafiy chuqurligi bilan ajralib turadi. U asosan mumtoz she’riyat va musiqaning uyg‘unlashgan shakli bo‘lib, avlodlar avlodga sof holda yetkazib kelinmoqda. Zamonaviy estrada musiqasi esa ko‘proq ommaboplikka yo‘naltirilgan bo‘lib, unda sodda va esda qolarli ritmlar ko‘proq uchraydi.

Estrada musiqasida maqom ohanglarining qo‘llanilishi o‘tgan asrning 80-yillarida boshlanib, mashhur kompozitorlar va ijrochilar tomonidan ommalashtirildi. O‘zbekistonda maqom va estrada musiqasining birlashuvi madaniyatimizning boyligini yangi shakllarda ko‘rsatib bera oluvchi faktor bo‘ldi.

2. Sintez jarayonining badiiy va musiqiy jihatlari

Maqom va estrada musiqasining sintezi quyidagi musiqiy jihatlarni o‘z ichiga oladi:

- Ohang va ritm uyg‘unligi: Maqomning murakkab kuy tuzilmalari estrada musiqasining sodda ritmlari bilan uyg‘unlashib, bir-biriga bog‘lanib ketadi. Bu yangi asarlarga milliy ruh beradi.

- Cholg‘u asboblarning kombinatsiyasi: Zamonaviy estrada ijodida maqomga xos cholg‘u asboblari, masalan, *tanbur*, *rubob*, *doira* va *naydan* foydalanish asarlarning milliy uslubini kuchaytiradi.

• She’riy mazmun: Estrada qo‘shiqlarida maqomga xos bo‘lgan mumtoz she’rlar va mavzular qo‘llaniladi. Bu milliy qadriyatlarning zamonaviy musiqada ham saqlanishiga xizmat qiladi.

3. Zamonaviy estrada musiqasida maqomning o‘rni

Bugungi estrada musiqasida maqom elementlaridan foydalanish musiqiy ijodkorlarga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

Dastavval, tinglovchilar doirasini kengaytirish: Maqomning zamonaviy talqini yosh avlod orasida milliy musiqaga qiziqishni oshira oladi. Qolaversa, madaniy merosni saqlash. Maqomning estrada musiqasida uyg‘unlashuvi milliy qadriyatlarning yangi avlodga asl holicha yetkazilishiga yordam beradi. Hamda, ijodiy yangilik: maqom ohanglarini zamonaviy musiqiy texnologiyalar bilan sintez qilish yangi musiqiy janrlarning paydo bo‘lishiga turtki bo‘lishi isbotlangan.

4. Sintezning ijobiy va salbiy jihatlari

Ijobiy jihatlari:

- Milliy musiqiy merosning zamonaviy talqinlar orqali keng ommaga yetkazilishi.
- Yosh avlodni maqom san’ati bilan tanishtirish.
- Estrada musiqasining badiiy qiymatini oshirish.

Salbiy jihatlari:

• Maqomning murakkabligi va falsafiy mazmuni sodda estrada formatida to‘liq ifodalanmasligi, xatoliklar kelib chiqishi mumkin.

• Tijorat maqsadida maqomning asl mohiyatidan uzoqlashish xavfi.

Xulosa. Maqom va estrada musiqasining tahlili milliy madaniy merosni asrash va uni zamonaviy shakllarda rivojlantirish uchun muhim yo‘nalishdir. Bu jarayon nafaqat ijodkorlar, balki tinglovchilar uchun ham milliy musiqaga yangi qiziqish uyg‘otmoqda. Biroq, bu sintezda maqomning asl mohiyatini saqlash va uning tijoriylashtirilishidan ehtiyot bo‘lish muhimdir.

Maqom va estrada musiqasi o‘rtasidagi uyg‘unlik yangi musiqiy imkoniyatlar eshigini ochmoqda va bu jarayonning kelajakda yanada rivojlanishi kutilyapti.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alimova, M. (2010). O‘zbek xalq musiqasi va maqom san’ati. Toshkent: Sharq. 31-33b
2. Qosimov, H. (2015). Maqom va estrada: musiqiy uyg‘unlik. Samarqand: Fan.
3. Sodiqov, A. (2019). Sharq musiqiy merosi: maqomning zamonaviy talqini. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
4. O‘zbekiston Madaniyat vazirligi. (2022). Estrada musiqasida milliy ohanglar. Toshkent.
5. UNESCO. (2003). Intangible Cultural Heritage: Shashmaqom. Parij.